

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
Херсонська філія НУК

О. В. ДРОЗД, Л. І. ТУРКОВА

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до самостійної та індивідуальної роботи
з дисципліни "ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЇ"
для студентів денної та заочної форм навчання**

Рекомендовано Методичною радою НУК

Електронне видання
комбінованого використання на DVD-ROM

МИКОЛАЇВ • НУК • 2015

УДК 159.9(076)
Д 75

Автори: О. В. Дрозд, канд. техн. наук, доцент;
Л. І. Туркова, викладач
Рецензент В. В. Шевченко, канд. пед. наук, доцент

Дрозд О. В.

Д 75 Методичні вказівки до самостійної та індивідуальної роботи з дисципліни "Основи психології" для студентів денної та заочної форм навчання / О. В. Дрозд, Л. І. Туркова. – Миколаїв : НУК, 2015. – 40 с.

Наведено загальні відомості про дисципліну, зміст лекційних занять, перелік контрольних питань, перелік завдань для самостійної та індивідуальної роботи студентів, поточний та підсумковий модульний контроль успішності, а також список рекомендованої літератури.

Призначено для студентів четвертого курсу денної та заочної форм навчання, що навчаються за освітньо-кваліфікаційним рівнем "бакалавр" за напрямками підготовки 6.051201 "Суднобудування та океанотехніка" і 6.050503 "Машинобудування".

УДК 159.9(076)

Навчальне видання

ДРОЗД Оксана Володимирівна
ТУРКОВА Лілія Іванівна

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до самостійної та індивідуальної роботи
з дисципліни "ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЇ"
для студентів денної та заочної форм навчання**

Комп'ютерне верстання *А. Й. Лихіна*
Коректор *М. О. Паненко*

© Дрозд О. В., Туркова Л. І., 2015
© Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, 2015

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 3,1. Об'єм даних 718 кб.
Тираж 15 прим. Вид. № 55. Зам. № 110.

Видавець і виготовник Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
просп. Героїв України, 9, м. Миколаїв, 54025
E-mail : publishing@nuos.edu.ua

Свідцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2506 від 25.05.2006 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1. Основні характеристики навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 2	Галузь знань 0512 "Морська техніка", 0505 "Машинобудування та матеріалообробка" , напрям підготовки 6.051201 "Суднобудування та океанотехніка", 6.050503 "Машинобудування".	Вибіркова	
Модулів – 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		4-й	3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання "Взаємозв'язок між згуртованістю та успішністю в студентській групі"			
Загальна кількість годин – 72		Семестр	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних: 7-й семестр – 2; самостійної роботи студента: 7-й семестр – 2,8		7-й	5-й
		Лекції, год.	
		15	6
		Практична робота, год.	
		15	2
		Самостійна робота, год.	
		42	64
		Види контролю:	
	ПМК	залік	

Примітка: співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 0,7:1; для заочної форми навчання – 0,1:1.

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Мета вивчення дисципліни "Основи психології" – пізнати закономірності психічної діяльності особистості; сформувати потребу в особистісному розвитку; навчатись виявляти психологічні особливості інших людей, будувати позитивні стосунки з оточенням і досягати індивідуальних цілей у процесі навчання.

2.2. Завдання вивчення дисципліни:

- засвоєння основних термінів і понять психології та педагогіки на рівні відтворення, тлумачення та використання їх у повсякденному і професійному житті;

- формування вмінь і навичок використання психодіагностичних методик відповідно до їх призначення, а також психологічних знань про людину для аналізу конкретних життєвих ситуацій.

2.3. Предмет дисципліни – психіка людини та закономірності формування особистості в процесі виховання, навчання й освіти.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1

Змістовий модуль 1.

Цілі та завдання психолого-педагогічної підготовки

Тема 1. Цілі та завдання психолого-педагогічної підготовки. Психологія та педагогіка як науки. Зв'язок між психологією та педагогікою. Структура та основні завдання психологічних дисциплін. Педагогічні дисципліни. Зв'язок педагогіки з іншими науками.

Джерела інформації: [1, с. 5–16]; [2, с. 4–25].

Тема 2. Психіка та її розвиток. Поняття про психологію. Мозок, його будова і функції. Психіка, сигнальні системи, поведінка людини. Свідомість та її характеристики. Несвідоме, підсвідоме, надсвідоме.

Джерела інформації: [3, с. 16–80]; [4, с. 25–85].

Тема 3. Форми вияву психіки: психічні процеси, стани і властивості. Поняття про психічні стани. Характеристика емоцій. Афективний стан та афекти. Настрій: емоційне забарвлення поведінки і діяльності. Стресовий стан. Фрустрація як дезорганізація свідомості та діяльності. Основні емоційні стани.

Джерела інформації: [6, с. 285–316]; [7, с. 249–315].

Тема 4. Рівні вияву психіки: свідомий і несвідомий. Організм, психіка. Рефлекси. Розвиток психіки й поведінка живих істот. Свідомість та її характеристики. Несвідоме, підсвідоме, надсвідоме.

Джерела інформації: [8, с. 116–147]; [9, с. 351–347].

Тема 5. Особистість. Структура особистості. Людина, індивід, особистість, індивідуальність. Становлення, розвиток та формування особистості. Історичні аспекти вивчення про темперамент. Дослідження І.П. Павлова про чотири

основні типи нервової системи. Основні компоненти особистості. Підходи до опису структури особистості структура особистості за її властивостями.

Джерела інформації: [10, с. 400–437]; [12, с. 215–249].

Тема 6. Розвиток особистості та "Я–концепція". Типологічні теорії особистості. Активність особистості та самоуправління. Акцентуація особистості. Оцінка особистості. Основні напрями використання знань психіки людини: прогнозування, діагностика та інтерпретація. Психологічна характеристика особистості як основа пізнання себе та інших. Спрямованість особистості. Модель світу: "Я–образ", "Я–концепція".

Джерела інформації: [13, с. 316–347]; [15, с. 315–349].

Модуль 2

Змістовий модуль 2.

Діяльність як форма активності особистості

Тема 7. Діяльність як форма активності особистості. Феномен діяльності. Діяльність та її характерні особливості. Основні види і типи діяльності. Гра, навчання, праця, спілкування.

Джерела інформації: [26, с. 197–212].

Тема 8. Спілкування та міжособистісні стосунки. Педагогічне спілкування. Організаційно-психологічна структура індивідуальної діяльності та її елементи. Суб'єкт, мета, мотиви, процес, предмет, засіб, умови, продукт, результат. Діяльність та особистість – взаємовплив. Навчання та виховання – шляхи розвитку особистості. Особливості розвитку у різному віці. Феномен освіти. Співвідношення основних категорій: освіта, навчання, виховання, розвиток особистості. Педагогіка – як наука про освіту: предмет, цілі, завдання, методи, принципи, закономірності. Педагогічна система. Педагогічна технологія.

Джерела інформації: [27, с. 139–157].

Тема 9. Освіта в культурі людства. Взаємозв'язок освіти і культури як необхідна передумова розвитку людського суспільства. Сутність понять "освіта", "культура" та їхній вплив на суспільний розвиток. Проблема людини в культурному середовищі, значення мистецтва, зокрема музичного, в освітньо-культурному становленні особи. Управління та самоуправління навчальною діяльністю. Поняття управління, система освіти в Україні. Принципи управління навчальною діяльністю. Державні нормативні документи, що визначають зміст освіти.

Джерела інформації: [29, с. 66–93].

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розподіл навчального часу модулів за змістовими модулями наведений у табл. 2.

Таблиця 2. Розподіл навчального часу модулів за змістовими модулями

Назва змістових модулів і тем дисципліни	Кількість годин							
	Денна форма навчання				Заочна форма навчання			
	Разом	у тому числі			Разом	у тому числі		
		Лекції	Практичні роботи	Самостійна робота		Лекції	Практичні роботи	Самостійна робота
Модуль 1								
Змістовий модуль 1 Цілі та завдання психолого-педагогічної підготовки. Особистість. Структура особистості								
Тема 1. Цілі та завдання психолого-педагогічної підготовки. Психологія та педагогіка як науки	8	2	2	4	6	4	1	6
Тема 2. Психіка та її розвиток	6	2	2	2	6			4
Тема 3. Форми вияву психіки: психічні процеси, стани і властивості	6			4	6			6
Тема 4. Рівні вияву психіки: свідомий і несвідомий	6	2	2	2	6			4
Тема 5. Особистість. Структура особистості	6	3	3	4	6			6
Тема 6. Розвиток особистості та "Я – концепція"	4			2	6			5
Разом за змістовим модулем	36	9	9	18	36	4	1	31
Модуль 2								
Змістовий модуль 2. Діяльність як форма активності особистості								
Тема 7. Діяльність як форма активності особистості	12	2	2	8	12	2	1	11
Тема 8. Спілкування та міжособистісні стосунки. Педагогічне спілкування. Навчання та виховання – шляхи розвитку особистості	12	4	4	12	18			11
Тема 9. Освіта в культурі людства. Сучасні освітні тенденції. Управління та самоуправління навчальною діяльністю	12	4	4	12	18			11
Разом за змістовим модулем	36	6	6	24	36	2	1	33
Разом з дисципліни	72	15	15	42	72	6	2	64

Примітка: для студентів заочної форми навчання читаються оглядові лекції за темами змістових модулів в обсягах відповідно до табл. 2.

5. ПРАКТИЧНА РОБОТА

Практичне заняття є формою навчального заняття, яке проводиться в аудиторії і під час якого викладач організовує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом відповідно сформульованих завдань.

Практичне заняття проводиться зі студентами, кількість яких не перевищує половини академічної групи. Проведення практичного заняття ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі, тестах та контрольних питаннях для визначення ступеня оволодіння студентами необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різної складності для розв'язування їх студентами на занятті. Теми практичних занять наведені в табл. 3.

Таблиця 3. Завдання на практичну роботу студентів

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Активність – вирішальна властивість психіки	2
2	Етапи розвитку психологічної науки. Основні психологічні школи і напрямки	2
3	Механізми психологічного захисту	
4	Виникнення і розвиток людської свідомості. Передумови виникнення. Історичний розвиток. Особливості історичного розвитку свідомості	2
5	Свідомість і самосвідомість та їх культурно-історична обумовленість	3
6	Концепції особистості в загальній психології	
7	Етапи розвитку нервової системи як механізму поведінки і психічної діяльності	2
8	Психологічна концепція потреб. Ієрархія потреб. Мотиваційна сфера особистості. Перемінні мотиваційної сфери. Поняття про темперамент. Теорії темпераменту. Типи темпераментів. Основні властивості темпераменту	2

Продовж. табл. 3

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
9	Основні психологічні школи і напрямки. Методи психологічної науки. Компоненти темпераменту. Врахування темпераменту в діяльності філософа	2
Разом		15

Примітка. Студенти заочної форми навчання виконують практичні роботи за темами 2 та 3.

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна (позааудиторна) робота студентів полягає в опрацюванні лекційного матеріалу, підготовці до семінарських занять, підготовці доповідей і рефератів, вивченні статистичних матеріалів і законодавчих актів, додаткової літератури. Самостійна робота будується на основі використання методичних матеріалів до семінарських занять, які містять питання і завдання по кожній темі. Домашні завдання формуються на основі підручників і навчальних посібників. У процесі самостійної роботи студенти виконують індивідуальні завдання по окремих розділах курсу.

Метою самостійної роботи студентів є оволодіння фундаментальними знаннями, професійними вміннями і навиками діяльності по профілю, а також набуття досвіду творчої і дослідної діяльності.

Самостійна робота включає в себе такі етапи:

- попередній – аналіз матеріалу, постановка проблем і задач, короткий усний або письмовий інструктаж (здійснюється викладачем у письмовій або усній формі);

- основний – студенти самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження і вимірювання, виконують дії пошукового характеру.

До самостійної роботи студентів при вивченні даного курсу відносяться:

- а) робота на лекції: конспектування, складання або стеження за планом читання лекції, опрацювання конспекту лекції, доповнення конспекту рекомендованою літературою;

- б) самостійне вивчення окремих тем та питань на основі рекомендованої навчальної літератури;

- в) реферування літератури;

- г) анотування книг, статей;

д) поглиблений аналіз науково-методичної літератури, виконання завдань пошуково-дослідницького характеру;

е) участь у науково-дослідницькій роботі студентів, у роботі студентських наукових конференцій: підготовка доповідей, рефератів, тез, статей;

ж) використання банків комп'ютерних даних;

з) підготовка відповідей на контрольні питання;

к) підготовка до підсумкового модульного контролю (ПМК).

Підготовка самостійних робіт у рамках модуля здійснюється таким чином: використовуючи одержані рекомендації викладача і методичні посібники, студент у домашніх (поза-аудиторних) умовах готує самостійну роботу і здає її викладачу в позначені терміни. Для підготовки самостійної роботи студент одержує завдання (вимоги за модулем), в якому описується характеристика модуля, зокрема кінцеві навчальні результати, ключові проблеми, організація роботи, варіанти завдань, вимоги до виконання, оцінка результатів.

Опрацювання лекційного матеріалу здійснюється шляхом вивчення конспекту лекцій та рекомендованої літератури.

Окрім лекційного матеріалу слід вивчати матеріали індивідуальної та самостійної тематик, використовуючи рекомендовану основну та додаткову літературу. Якщо виникають окремі непорозуміння, то потрібно звернутися за консультацією до викладача.

Детальніше перелік завдань для самостійної роботи та індивідуальних завдань студентів і термін їх виконання наведений у табл. 4.

Таблиця 4. Завдання для самостійної роботи та індивідуального завдання студентів

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Механізми психіки людини. Їх основні форми та функції	4
2	Значення психіки в житті і діяльності людини. Місце психології в системі наук	2
3	Пізнавальна діяльність як процес відображення предметів і явищ дійсності у мозку людини	4
4	Функції спілкування: комунікативна інтерактивна, перцептивна, ідентифікація і рефлексія, стереотипізація	2
5	Самосвідомість особистості та її життєвий шлях. Поняття про самосвідомість особистості	4
6	Перемінні мотиваційної сфери. Поняття про спрямованість. Концепція мотивів у сучасній психології. Мотиви і соціальні позиції	2
7	Поняття про сприймання. Різновиди сприймання. Закони сприймання. Спостереження і спостережливість	8
8	Запам'ятовування і його різновиди. Відтворення та його види. Забування та його причини. Індивідуальні особливості пам'яті. Різновиди уваги та їх порівняльні характеристики. Характерні особливості уваги. Якості та форми уваги	8
9	Діяльність. Поняття про діяльність. Ціль та мотиви діяльності. Процес розуміння. Процес розв'язання задач. Види мислення. Індивідуальні особливості мислення. Мислення та мовлення	8
Разом		42

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Як методичне забезпечення використовуються конспект лекцій, методичні вказівки до виконання самостійної та індивідуальної роботи студентів і нормативно-правові акти. Крім традиційних паперових носіїв, конспект лекцій та методичні вказівки використовуються в електронному вигляді.

Для поглибленого вивчення дисципліни рекомендується систематичне опрацювання фахових журналів та використання ресурсів Інтернет.

З метою роз'яснення найбільш складних питань дисципліни та підвищення якості виконання індивідуального завдання слід проводити групові та індивідуальні консультації за розкладом кафедри.

Під час проведення контрольних заходів рівень засвоєння матеріалу змістових модулів оцінюється шляхом написання контрольних робіт та їх захисту.

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Модульний контроль є невід'ємною частиною кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Основна його мета – підвищення якості вищої освіти шляхом створення умов для систематичної планомірної роботи студента протягом усього семестру і надання можливості вивчення та контролю засвоєння теоретичного і практичного матеріалу навчальних дисциплін окремими частинами, які називаються "модуль".

Модуль складається з одного чи декількох логічно завершених розділів дисципліни, зміст яких розглядається під час різних видів навчальних занять (лекцій, практичних занять, семінарів, самостійної роботи студентів). При вивченні дисципліни студентам рекомендується використовувати основну та додаткову літературу, конспект лекції, а також джерела з мережі Internet.

Навчальний процес вивчення дисципліни складається з двох модулів. При вивченні дисципліни проводиться поточний та підсумковий модульний контроль.

8.1. Поточний контроль

Поточний контроль охоплює:

- якість роботи на заняттях;
- пропуски лекційних занять.

Підсумковий модульний контроль проводиться по завершенні вивчення усіх модулів поточного семестру. До підсумкового модульного контролю студент допускається при умові виконання усіх елементів відповідних модулів та одержання не менше ніж 50 балів поточного контролю.

Якщо за результатами поточного контролю студент набрав не менше 60 балів, він може бути звільненим від складання підсумкового семестрового контролю.

Якщо студент бажає підвищити підсумкову оцінку, він має можливість виконати додаткові завдання.

8.2. Підсумковий контроль

Підсумковий модульний контроль складається з теоретичних і практичних питань. За відповідь на теоретичні питання без помилок або з однією незначною помилкою студент отримає максимальну оцінку. За неповні відповіді або відповіді з помилками знижується кількість отриманих балів. При неправильній відповіді або при відсутності відповіді бали не нараховуються.

9. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Кількість балів для зарахування модуля наведені у табл. 5. За кожне пропущене лекційне заняття без поважних причин знімається по одному балу.

Кількість залікових балів за практичну роботу встановлюється відповідно до їх складності і оцінюється від 2 до 4 балів.

Таблиця 5. Розподіл залікових балів за модулями

Модуль	Змістовий модуль	Сума залікових балів	Тема	№ практичної роботи	Поточні бали за виконання практичної роботи	№ самостійної роботи	Поточні бали за виконання самостійної роботи	Необхідна кількість балів для зарахування модуля
1	1	30–50	T1	1	2–4	1	18–26	30
			T2	2	2–4			
			T3	3	2–4			
			T4	4	2–4			
			T5	5	2–4			
			T6	6	2–4			
2	2	30–50	T7	7	2–4	2	24–38	30
			T8	8	2–4			
			T9	9	2–4			

Примітка: T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

При виконанні роботи з декількома незначними помилками оцінка знижується на 1–3 бали.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За всі контрольні заходи протягом семестру студент може отримати від 0 до 100 балів. У табл. 6 наведена оцінка знань студентів залежно від набраної суми балів та відповідність їх за оцінкою ECTS і національною системою.

Таблиця 6. Бальна оцінка знань студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
96–100	A	відмінно	зараховано
86–95	B	добре	
71–85	C		
61–70	D	задовільно	
60	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

10. СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Базова

1. **Аркас, М.** Історія України-Русі [Текст] / М. Аркас. – К. : Вища шк., 2010. – 456 с.
2. **Абрамова, Г. С.** Вступ в практичну психологію [Електронний ресурс] / Г. С. Абрамова. – К. : Міжнародна педагогічна академія, 2005. – 254 с.
3. **Балл, Г. О.** Сучасний гуманізм і освіта: соціально-філософські та психолого-педагогічні аспекти [Електронний ресурс] / Г. О. Балл. – Рівне : "Ліста-М", 2013. – 128 с.
4. **Виготський, Л. С.** Емоции и их развитие в детском возрасте [Электронный ресурс] / Л. С. Виготский // Собр. соч. – М. : Педагогика, 2012. – Т. 2. – С. 436.
5. **Колесніченко, Л. А.** Основи психології та педагогіки [Текст] : навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / Л. А. Колесніченко, Л. Л. Борисенко. – К. : КНЕУ, 2008. – 157 с.
6. **Мацко, Л. А.** Основи психології та педагогіки [Текст] : навчальний посібник / Л. А. Мацко. – Вінниця : ВНТУ, 2009.
7. **Ортинський, В. Л.** Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] : навч. посіб. / В. Л. Ортинський. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
8. **Павелків, Р. В.** Вікова психологія [Електронний ресурс] : підручник / Р. В. Павелків. – К. : Кондор, 2011. – 469 с.
9. **Русинка, І. І.** Психологія [Текст] : навч. посіб. / І. І. Русинка. – К. : Знання, 2007. – 367 с.
10. **Савчин, М. В.** Загальна психологія [Електронний ресурс] : навч. посіб. / М. В. Савчин. – К. : Академвидав, 2011. – 464 с. (Серія "Альма-матер").
11. **Савчин, М. В.** Педагогічна психологія [Текст] : навч. посіб. / М. В. Савчин. – К. : Академвидав, 2007. – 424 с.
12. **Семиченко, В. А.** Психологія [Електронний ресурс] / В. А. Семиченко. – К. : Форпіка. – 2001. – 168 с.

13. Семиченко, В. А. Психологія особистості [Текст] / В. А. Семиченко. – К. : Видавець Ешке О. М., 2001. – 168 с.

14. Скрипченко, О. В. Загальна психологія [Електронний ресурс] : підручник/ О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук, Т. М. Лисянська. – К. : Либідь, 2005. – 464 с.

15. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / За ред. С. Д. Максименка, дійсного члена АПН України, д-ра психологічних наук, професора (відповідальний редактор); Л. А. Онуфрієвої, канд. психологічних наук, доцента (відповідальний секретар). – Вип. 6. Частина 1.

Допоміжна

16. Закон України "Про освіту". – К., 1996.

17. Закон України "Про загальну середню освіту" / Освіта України. – 1999. – 12 серпня.

18. Концепція безперервної системи національного виховання. – К., 1994.

19. Концепція позакласної виховної роботи в загальноосвітній школі. – К., 1991.

20. Концепція 12-річної середньої загальноосвітньої школи. – К., 2000.

21. Концепція школи нової генерації – української національної школи-родини. – К., 1994.

22. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності // Шлях освіти. – 2000. – № 3.

23. Орієнтовна регіональна програма національного виховання учнівської молоді. – Рівне, 1994.

24. Положення про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад. – К., 2001.

25. **Волошина, В. В.** Загальна психологія: практикум / [Електронний ресурс] / В. В. Волошина, Л. В. Долинська, С. О. Темрук, О. В. Ставицька. – К. : Каравела, 2005. – 280 с.
26. **Джелалі, В. О.** Психологія вирішення конфліктів [Електронний ресурс] : навч. посіб. / В. О. Джелалі. – Харків–Київ : Р. И. Ф., 2006. – 320 с.
27. **Долинська, Л. В.** Психологія конфлікту [Текст] : навч. посіб. / Л. В. Долинська, Л. П. Матяш-Заяць. – К. : Каравела, 2010. – 304 с.
28. **Дуткевич, Т. В.** Конфліктологія з основами психології управління [Текст] : навч. посіб. / Т. В. Дуткевич. – К. : Центр навч. літератури, 2005. – 456 с.
29. **Кириленко, Т. С.** Психологія: емоційна сфера особистості [Електронний ресурс] : навч. посіб. / Т. С. Кириленко. – К. : Либідь, 2007. – 256 с.
30. **Клименко, В. В.** Психологія творчості [Текст] : навч. посіб. / В. В. Клименко. – К. : Центр навч. літ-ри, 2006.
31. **Лесько, О. Й.** Етика ділових відносин [Текст] : навч. посіб. / О. Й. Лесько, М. Д. Прищак, О. Б. Залюбівська, Г. Г. Рузакова. – Вінниця : ВНТУ, 2011. – 320 с.
32. **Максименко, С. Д.** Загальна психологія [Електронний ресурс] : навч. посіб. / С. Д. Максименко. – К. : Центр навч. літератури, 2004. – 272 с.
33. **Мацко, Л. А.** Основи психології та педагогіки. Психологія: лабораторний практикум [Текст] / Л. А. Мацко, М. Д. Прищак, Т. В. Первушина. – Вінниця : ВНТУ, 2011. – 139 с.
34. **Москаленко, В. В.** Соціальна психологія [Текст] : підручник / В. В. Москаленко. – К. : Центр навч. літератури, 2005. – 624 с.
35. **Орбан-Лембрик, Л. Е.** Соціальна психологія [Електронний ресурс] / підручник: у 2 кн. Кн. 2: Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія / Л. Е. Орбан-Лембрик. – К. : Либідь, 2006. – 560 с.

36. Пашукова, Т. І. Практикум із загальної психології [Текст] / Т. І. Пашукова, А. І. Допіра, Г. В. Д'яконов. – К. : Т-во "Знання", КОО, 2006. – 203 с.

37. Розов В. І. Адаптивні антистресові психотехнології [Текст] : навч. посіб. / В. І. Розов. – К. : Кондор, 2005. – 278 с.

38. Степанов, О. М. Основи психології і педагогіки [Текст] : навч. посіб. / О. М. Степанов, М. М. Фіцула. – К. : Академвидав, 2006. – 520 с.

11. ПИТАННЯ ДЛЯ МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

Контрольні питання до 1-го модуля

1. Зв'язок між психологією та педагогікою.
2. Структура психологічних дисциплін.
3. Завдання педагогічної, вікової, психології праці, соціальної психології, юридичної, воєнної та інших видів прикладної психології.
4. Особливе місце загальної психології.
5. Педагогічні дисципліни.
6. Зв'язок педагогіки з іншими науками.
7. Проблема методу дослідження в психології.
8. Структура психологічних методів.
9. Педагогічна дійсність та її вивчення.
10. Традиційні психолого-педагогічні методи дослідження.
11. Теоретичні методи дослідження: аналіз, синтез, дедукція, аналогія, моделювання, методи математичної статистики, екстраполяція.
12. Емпіричні методи дослідження: спостереження, експеримент, інтерв'ю, анкетування, тестування, бесіда, вивчення продуктів діяльності, метод рейтингу, узагальнення незалежних характеристик, метод експертних оцінок, соціометрія.
13. Психологічний, педагогічний експеримент.
14. Поняття про психологію, факти, закономірності, механізми психічних явищ.
15. Мозок, його функції та будова, центральна і периферична нервові системи.
16. Психіка, дві сигнальні системи, поведінка людини. Свідомість та її характеристики, несвідоме, підсвідоме, надсвідоме.
17. Штучний інтелект.
18. Поняття про психічні стани.

19. Характеристика емоцій.
20. Афективний стан та афект.
21. Настрій: емоційне забарвлення поведінки та діяльності.
22. Стресовий стан та його перебіг. Зовнішні прояви емоційного стану.
23. Основні емоційні стани – класифікація.
24. Психічні стани, пов'язані з фізіологією людини: сон, сновидіння, гіпноз, летаргічний сон, лунатизм.
25. Увага. Механізми уваги, мимовільна, довільна, післядовільна увага.
26. Відчуття, класифікація відчуттів, закон Вебера–Фехнера, поняття про адаптацію та взаємодію відчуттів.
27. Сприйняття та його сутність, сприйняття людиною свого оточення.
28. Пам'ять, теорії пам'яті, види та процеси пам'яті.
29. Мислення як аналітико-синтетична діяльність мозку: асоціативність, судження, умовиводи, розуміння, уява.
30. Воля та вольові дії.
31. Історичні аспекти вивчення про темперамент.
32. Дослідження І.П. Павлова про чотири основні типи нервової системи.
33. Жвавий, спокійний, нестримний, слабкий типи (сангвінік, флегматик, холерик, меланхолік).
34. Художній, мислительний та художньо-мислительний типи нервової діяльності.
35. Концепція Г. Айзенка про екстравертність, інтравертність та нейротизм як основні параметри особистості.
36. Типологічні теорії особистості. Типологія Кречмера, школа темпераменту Шелдона.
37. Основні компоненти особистості (скерованість, можливість, характер, самоуправління).
38. Акцентуація особистості.

39. Розвиток і теорії розвитку особистості.
40. Етапи розвитку життя людини. Характеристика періоду раннього дитинства до трьох років.
41. Психофізіологічна характеристика дітей дошкільного віку.
42. Особливості препубертатного періоду.
43. Розвиток психіки в пубертатний і юнацький період.
44. Зрілий вік.
45. Пресенільний період.
46. Сенільний період і період старіння.
47. Я-концепція. Психологічний захист.
48. Міжособистісні стосунки, спілкування.
49. Особистість і діяльність.
50. Свідомість та її характеристики, несвідоме, підсвідоме, надсвідоме.
51. Штучний інтелект.
52. Поняття про психічні стани.
53. Характеристика емоцій.
54. Афективний стан та афект.
55. Настрій: емоційне забарвлення поведінки та діяльності.
56. Стресовий стан та його перебіг. Зовнішні прояви емоційного стану.
57. Основні емоційні стани – класифікація.
58. Психічні стани, пов'язані з фізіологією людини: сон, сновидіння, гіпноз, летаргічний сон, лунатизм.
59. Увага. Механізми уваги, мимовільна, довільна, післядовільна увага.
60. Відчуття, класифікація відчуттів, закон Вебера–Фехнера, поняття про адаптацію та взаємодію відчуттів.
61. Сприйняття та його сутність, сприйняття людиною свого оточення.
62. Пам'ять, теорії пам'яті, види і процеси пам'яті.

63. Мислення як аналітико-синтетична діяльність мозку: асоціативність, судження, умовиводи, розуміння, уява.

64. Воля та вольові дії.

65. Історичні аспекти вивчення про темперамент.

66. Дослідження І.П. Павлова про чотири основні типи нервової системи.

67. Жвавий, спокійний, нестримний, слабкий типи (сангвінік, флегматик, холерик, меланхолік).

68. Художній, мислительний та художньо-мислительний типи нервової діяльності.

69. Концепція Г. Айзенка про екстравертність, інтравертність та нейротизм як основні параметри особистості. Типологічні теорії особистості. Типологія Кречмера.

Контрольні питання до 2-го модуля

1. Основні компоненти особистості (скерованість, можливість, характер, самоуправління).

2. Акцентуація особистості.

3. Розвиток і теорії розвитку особистості.

4. Етапи розвитку життя людини. характеристика періоду раннього дитинства до трьох років.

5. Психофізіологічна характеристика дітей дошкільного віку.

6. Особливості препубертатного періоду.

7. Розвиток психіки в пубертатний і юнацький період.

8. Зрілий вік.

9. Пресенільний період.

10. Сенільний період і період старіння.

11. Я-концепція. Психологічний захист.

12. Міжособистісні стосунки, спілкування.

13. Особистість і діяльність

14. Співвідношення між культурою і освітою.

15. Ретроспектива розвитку освітніх систем і шкіл.

16. Історичний аспекти розвитку освіти в Україні.
17. Освіта в Україні: мета, принципи, структура, засади освіти.
18. Вища освіта в Україні.
19. Наукові ступені і вчені звання в Україні.
20. Предмет і завдання педагогіки.
21. Цілі виховання.
22. Принципи виховання.
23. Методи виховання.
24. Стратегії виховання.
25. Психологічна сутність самовиховання.
26. Індивідуалізація виховної роботи.
27. Особливості перевиховання школярів.
28. Навчання: викладання та учіння, знання, уміння та навички.
29. Управління процесом навчання.
30. Закони, закономірності та принципи навчання.
31. Зміст освіти та документи, які його відображають.
32. Контроль, види, методи навчання.
33. Форми організації занять.
34. Місце і значення педагогіки в системі університетської освіти.

12. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

З ДИСЦИПЛІНИ "ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЇ"

1. Сучасна психологія свої дослідження базує на:

- а) інтуїції;
- б) спробах і помилках;
- в) спостереженні та експериментах;
- г) тестах;
- д) метафізиці.

2. Назвіть галузь психології (із перелічених нижче), що займається однією з таких проблем:

а) більшість людей із задоволенням купує предмети або речі, які рекламують відомі актори;

б) маючи високу активність, мету в житті, хороших друзів, можна продовжити тривалість власного життя;

в) Тарас Шевченко є унікальною особистістю, яка зробила неоціненний внесок у збагачення скарбниці українського народу;

г) існує думка, що порнографічні фільми, які демонструють насилля, зумовлюють агресивну поведінку чоловічої статі відносно жінок;

д) віра в сили дитини, її приховані можливості творить чудеса: стимулює розвиток здібностей, змінює її ставлення до навчання;

ж) побутує думка, що тварина, яку тримають вдома, уподібнюється своєю поведінкою та рисами до господаря чи господині;

з) віра в одужання становить половину успіху у справі лікування;

к) знищуючи природу, ми знищуємо себе;

л) діти з особливими вадами (сліпі, глухі, німі та інші) є більш чутливими, ніжними та добрими, ніж звичайні здорові діти – це доведено експериментально;

м) побутує думка, що з екстремальних ситуацій живими та неушкодженими виходять люди, на роду яких немає прокляття;

н) спеціальний психолог допомагає М. Джексону вибудувати своє шоу так, щоб його найкраще сприйняла аудиторія. Ще до концерту вивчається сприйняття публікою фігури Джексона, її реакція та темперамент. Відповідно до цього складають репертуар.

- 1) Порівняльна психологія;
- 2) соціальна психологія;
- 3) парапсихологія;
- 4) психологія споживача;
- 5) медична психологія;
- 6) геронтопсихологія;
- 7) спеціальна психологія;
- 8) психологія особистості;
- 9) педагогічна психологія;
- 10) екологічна психологія;
- 11) психологія мистецтва.

3. *Метод експерименту належить до:*

- а) організаційних;
- б) інтерпретаційних;
- в) емпіричних;
- г) методів обробки даних.

4. *Психологи застосовують чимало різноманітних методів. Який з цих методів відповідає кожному типу дослідження?*

а) вивчення продуктів діяльності	1. Завдання для учнів підібрані спеціально з метою виявлення рівня кмітливості та вміння логічно мислити.
б) експеримент	2. Деякі перехожі відмовилися відповісти на запитання інтерв'юєра про їхнє ставлення до корупції.
в) тест	3. Полотна художника чимало розповіли про нього як про особистість.
г) проєктивний тест	4. Було цікаво спостерігати за грою дітей, в якій вони демонстрували різну соціальну поведінку.
д) інтерв'ю	5. Навіть у звичайнісіньких чорнильних плямах дехто зі студентів зумів побачити цілі поетичні картини.
ж) природне спостереження	6. Він лежав на вулиці безпомічний і, здавалося, без будь-яких ознак життя. Перехожі проходили повз нього байдуже, іноді кидаючи репліки: "Ось так зранку вже нализався ", "А ще молодий... " Врешті старенька бабуса підійшла і сказала: "А, може, йому погано? Викличте швидку!". Ми розраховували саме на таких людей?

5. Етичність дослідження полягає в тому, щоб до його початку кожного учасника поінформувати про:

- а) процедуру дослідження;
- б) ризик, з яким пов'язане дослідження;
- в) право учасника припинити участь в експерименті за бажанням;
- г) все перелічене вище.

6. У народженої дитини мозок:

- а) несформований;
- б) біологічно сформований;
- в) сформований частково.

7. Інтелект особистості:

- а) не залежить від маси мозку;
- б) залежить від маси мозку.

8. Ліва півкуля головного мозку відповідає за:

- а) аналітико-синтетичну діяльність;
- б) синтетичну;
- в) аналітичну.

9. За просторово-візуальне мислення відповідає:

- а) права півкуля;
- б) ліва півкуля;
- в) обидві півкулі.

10. Відчуття виникають при:

- а) відсутності безпосереднього впливу стимулів;
- б) безпосередньому впливі фізичних стимулів;
- в) частковому впливі стимулів на органи чуття.

11. Які якості відчуттів охарактеризовані в наступних епізодах:

а) десятирічний хлопчик Лін з китайської провінції Цзян-Су вміє читати, незважаючи на те, що від народження сліпий. Для читання він використовує пальці рук, ніс, вуха, навіть зуби. Варто Лін Ші Хуа притулитися до книги будь-якою частиною тіла, як він починає розрізняти ієрогліфи. Цю неймовірну здатність він виявив у п'ять років. Випадково наблизивши клаптик газети до обличчя, відчув, що "бачить" текст;

б) Василь Маєр із Закарпаття не потребує ізоляційних інструментів, щоб полагодити будь-який прилад. Без шкоди для власного здоров'я він може взяти в руки оголений дріт

під напругою. Про те, що струм не вимкнено, йому нагадують хіба що "мурашки", які пробіжать по тілу;

в) ми не відчуваємо запах нашого дихання, перстень, який носимо на руці, та ін.;

г) "Соковитий оксамитовий голос зачаровував серця тих, хто її слухав", – говорили про Соломію Крушельницьку;

д) чому на різному фоні абсолютно ідентичні чорні квадрати виглядають по-різному (що світліша основа, то чорніший квадрат)?;

е) "він відвів очі, але ще кілька митей її прекрасний образ стояв перед його очима... "

1) екстероцептивні;

2) інтероцептивні;

3) пропріоцептивні;

4) больові;

5) температурні;

6) тактильні.

12. Один чоловік скаржився: *"Раніше я пам'ятав усі номери телефонів знайомих. Зараз – ні". Як, на вашу думку, ця його неспроможність пов'язана з процесом:*

а) кодування;

б) відтворення;

в) збереження;

г) впізнавання.

13. *Найбільш продуктивним є запам'ятовування:*

а) механічне;

б) смислове або логічне;

в) обидва.

14. *Пригадування – це:*

а) відтворення, яке вимагає напруження нервових сил, вольових зусиль;

- б) відтворення при повторному сприйманні об'єкта;
- в) цільовий аналіз інформації.

15. *"Знайомий стрибнув на підніжку трамвая і гукнув мені свій номер телефону. Я намагався скомбінувати цифри у значущу модель, та вони "розтанули" у закутках мозку через лічені секунди. Цифри залишаються в мозку протягом 15–25 секунд у:*

- а) сенсорній пам'яті;
- б) семантичній пам'яті;
- в) короткочасній пам'яті;
- г) довготривалій пам'яті.

16. *Ви намагаєтеся відшукати потрібний термін під час перекладу статті у:*

- а) сенсорній пам'яті;
- б) семантичній пам'яті;
- в) короткочасній пам'яті;
- г) довготривалій пам'яті.

17. *До розумової діяльності нас спонукають:*

- а) будь-які ситуації;
- б) екстремальні ситуації;
- в) проблемні ситуації.

18. *У процесі мислення для нас важливе значення мають:*

- а) істотні зв'язки між предметами та явищами;
- б) будь-які різноманітні зв'язки між предметами та явищами;
- в) практичні зв'язки.

19. *Яке з тверджень є істотним? Проблемна ситуація – це:*

- а) ситуація, з якої нема виходу;
- б) логічний прийом для розміщення матеріалу за певними властивостями;

в) ситуація, в якій є проблеми, що спонукають до інтелектуальної діяльності.

20. Порівняння – це:

а) розумова операція, яка полягає у визначенні подібності і відмінності між об'єктами;

б) форма мислення, яка відображає зв'язки між предметами та явищами, заперечення чи ствердження чогось;

в) розумова операція, яка дає змогу переходити від частини до цілого у процесі мислення.

21. Висновок – це:

а) форма мислення, що відображає зв'язки між предметами;

б) форма мислення, при якій на основі кількох суджень роблять нове;

в) процес мислення, визначення подібності та відмінності між предметами.

22. Самостійність мислення – це:

а) об'єктивна оцінка себе та інших;

б) вміння знаходити шляхи розв'язання проблеми;

в) вміння використовувати суспільний досвід, незалежність власних суджень.

23. Визначте, у якому віці домінує той чи інший вид мислення:

а) абстрактне 1) у ранньому віці;

б) наочно-образне 2) у зрілому віці;

в) наочно-дійове 3) у молодшому шкільному віці.

24. Уява як своєрідна форма відображення дійсності ґрунтується на:

а) матеріалі сприймання;

б) уявленнях.

25. *Уява – це:*

- а) створення в корі головного мозку нових образів на основі набутого досвіду;
- б) пригадування образів раніше сприйнятих предметів і явищ;
- в) створення нових образів шляхом виокремлення тих чи інших рис предмета.

26. *Досвід у процесі уяви:*

- а) не відіграє ролі;
- б) відіграє незначну роль;
- в) відіграє велику роль.

27. *Увага – це:*

- а) психічний процес, який забезпечує сприйняття об'єкта;
- б) форма психічної діяльності людини, що виявляється у її спрямованості та зосередженості свідомості на об'єкті при одночасному абстрагуванні від інших.

28. *Післядовільна увага:*

- а) не вимагає вольових зусиль, ґрунтується на орієнтувальному рефлексі чи домінанті;
- б) вимагає вольових зусиль;
- в) не вимагає вольових зусиль, ґрунтується на домінанті, яка виникла в процесі певної діяльності, викликала у нас великий інтерес.

29. *Найефективнішою для навчального процесу є:*

- а) мимовільна увага;
- б) довільна увага;
- в) післядовільна увага.

30. *Переключення уваги – це:*

- а) та кількість предметів, які тримаємо в центрі уваги одночасно;

- б) тривалість зосередження уваги на об'єкті;
- в) перенесення уваги з одного об'єкта на інший.

31. *Концентрація уваги – це:*

- а) можливість утримати у сфері уваги одночасно кілька об'єктів;
- б) зосередження уваги на об'єкті;
- в) ступінь зосередження уваги на об'єкті.

32. *Доберіть кожному з термінів певне визначення:*

а) індивід	1. Унікальна особистість з її неповторним духовним світом.
б) людина	2. Свідома людина з певним генетичним кодом, творча та активна, не діє всупереч інтересам інших людей.
в) особистість	3. Досконала система, унікальний індивід.
г) індивідуальність	4. Окрема істота, самостійно існуючий живий організм.

33. *Узгодьте терміни з їх визначенням:*

а) мала група	1. Група, в якій кожна особистість приймається такою, якою вона є, має можливість самореалізуватися.
б) формальна група	2. Етнічні спільноти, класи, вікові групи.
в) референтна	3. Невелика група, в якій усі її учасники безпосередньо контактують між собою.
г) велика група	4. Група, в якій об'єднуються на основі симпатій, антипатій, любові, інтересів.

34. *Поставте терміни навпроти їх визначень:*

а) знання	1. Система рухів, спрямованих на певний об'єкт з метою його перетворення.
б) дія	2. Фізіологічна функція живого організму.
в) навичка	3. Система уявлень і понять.
г) діяльність	4. Потреба виконувати ту чи іншу дію, схильність до певного способу дій.
д) вміння	5. Компонент діяльності, який забезпечує її раціональне, професійне виконання.
ж) рух	6. Сукупність цілеспрямованих, усвідомлених дій, що передбачають позитивний наслідок, задоволення власних і соціальних потреб, інтересів.
з) звичка	7. Вироблена на основі знань і навичок система психічних і практичних дій.

35. *Які емоційні стани охарактеризовані у наступних прикладах:*

а) настрій	1. Чоловік приревнував свою дружину і завдав їй тяжких тілесних ушкоджень.
б) пристрасть	2. "Лікар щойно повідомив страшну новину, і вона ще переживала перший пароксизм свого горя" (К. Дойл).

- в) агресивність 3. Він весело наспівував пісню, на душі було легко і сонячно. І все навколо здавалося таким прекрасним.
- г) стрес 4. Понад усе він любив оковиту. Через неї втратив роботу, друзів, сім'ю.
- д) афект 5. Прийшовши з роботи стомленою, роздратованою, вона безпідставно накинулася на домашніх.

36. *Характер є:*

- а) вродженим;
б) набутим;
в) формується впродовж життя.

37. *Які риси характеру (із перелічених нижче) простежуються в кожному з прикладів:*

1. "Батий – справді розумний хан, у нього знаючі радники, помічники. Він не поспішає, призбирує сили, вичікує" (О. Лупій).

2. Російського актора О. Табакова спитали, чи зміг би він сказати студенту у вічі, що той грає погано? Актор відповів: "Я думаю, за це якісь немислимі гроші платити треба, бо ти змушуєш людину страждати і страждаєш сам. Взагалі, це дуже важко – говорити те, що думаєш і бачиш".

3. "Не варто обманювати інших, слід бути з людьми відвертими. Ви можете обманювати деяких людей весь час. Ви можете обманювати усіх людей деякий час. Але ви не можете обманювати усіх людей весь час", – застерігав А. Лінкольн.

4. Перший президент України М. Грушевський повернувся з еміграції на батьківщину, щоб розділити трагічну долю свого народу. За це він заплатив найдорожчим – власним

життям, життям своєї родини і близьких, яких знищили більшовики.

5. "Я віддам свою кров, свою силу і ніжність до краплі, Щоб з пожегу ти встала, тополею в небо зросла" (А. Малишко).

6. Піду з полком крізь пил і дим, Із лоба піт утерши, Правовфланговим рядовим, Заспівувачем першим (А. Малишко).

ЗМІСТ

1. Опис навчальної дисципліни	3
2. Мета і завдання навчальної дисципліни	4
3. Програма навчальної дисципліни	5
4. Структура навчальної дисципліни	8
5. Практична робота	9
6. Самостійна робота	11
7. Методи навчання	14
8. Методи контролю	15
9. Розподіл балів, які отримують студенти	17
10. Список літератури	19
11. Питання для модульного контролю	23
12. Тестові завдання з дисципліни "Основи психології"	28